

OSMANİYE DOĞRUÖZLER KONAĞI'NIN YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

OSMANİYE DOĞRUÖZLER MANSION WITHIN THE SCOPE OF REFUNCTIONING

Elife BÜYÜKÖZTÜRK*

Murat ORAL**

ÖZ

Kentleşme sürecinde yaşanan olumsuzluklar, toplumsal yaşamdaki değişiklikler, sosyo-kültürel ve dış etkenler gibi nedenlerle tarihi yapılar zaman içerisinde özgün işlevleri ile kullanılamamaktadırlar. Koruma bağlamında tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanımı, kentin sahip olduğu kültürel ve mimari değerlerin yaşatılmasında önemli bir uygulamadır. Değerlerin yaşatıldığı bu koruma anlayışı ile yapı yaşamına devam etmekte, aynı zamanda ekonomik ve kültürel açıdan süreklilik sağlanmaktadır. Ancak binalara yeni kullanımlar tanımlanırken yapılacak düzenlemelerde yapının mevcut mekân kurgusu göz önünde bulundurularak, yapıya en az müdahale ile en uygun işlevin verilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda; çalışmada Osmaniye'nin mimari dokusunu yansıtan ve kentteki koruma çalışmalarının ilklerinden olan "Doğruözler Konağı"nın yeniden işlevlendirme süreci ele alınmıştır. Osmaniye çarşısı içerisinde kalan, konut olma işlevini yitiren yapı, süreç içerisinde satın alma yoluyla Osmaniye Belediyesine geçmiştir. 2015 yılında Osmaniye Belediyesinin misafirlerini ağırlamak için restorasyonu yapılan tarihi bina, kullanılmaması ve bakımı yapılmaması sebebiyle atıl kalmıştır. Konağın, 2022'de yeniden işlevlendirme yöntemi ile "Mutfak Müzesi'ne" dönüşümü planlanmış, revize restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Çalışmada Mutfak Müzesi olarak yeniden kullanıma açılması planlanan yapının yeni işlev ile mekânsal açıdan uyumunu ortaya koymak ve yeniden kullanımda işlev seçiminin önemine dikkat çekmek istenmektedir. Bu doğrultuda "Doğruözler Konağı" örneğinden hareketle tarihi yapıların yüklenecek yeni işlevlerle kültür hayatımıza kazandırılması konusuna bir bakış açısı geliştirmek hedeflenmektedir. Bu bağlamda tarihi yapıların yeniden kullanımındaki işleve olan uyumu çevresel ve mimari ölçekte analizlerle "Doğruözler Konağı" üzerinden sorgulanmış ve tarihi yapılara verilecek yeni işlevler için bir altlık oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Restorasyon, Yeniden İşlevlendirme, Osmaniye, Doğruözler Konağı, Mutfak Müzesi.

* Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Mimarlık, Tasarım Ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8616-3641> ♦ E-mail: ebuyukozturk@osmaniye.edu.tr

** Prof. Dr., Konya Teknik Üniversitesi, Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4848-5417> ♦ E-mail: moral@ktun.edu.tr

ABSTRACT

Historical buildings cannot be used with their original functions over time due to reasons such as negativities in the urbanization process, changes in social life, socio-cultural and external factors. In the context of conservation, the re-functionalization of historical buildings is an important practice in keeping the cultural and architectural values of the city alive. With this conservation approach where values are kept alive, the building continues its life and at the same time economic and cultural continuity is ensured. However, in the arrangements to be made while defining new uses for the buildings, the existing space fiction of the building should be taken into consideration, and the most appropriate function should be given to the building with the least intervention. In line with this approach, the study focuses on the re-functioning process of “Doğruözler Mansion”, which reflects the architectural texture of Osmaniye and is one of the first conservation efforts in the city. The building, which was located in Osmaniye bazaar and which lost its function as a residence, was transferred to Osmaniye Municipality through purchase in the process. In 2015, the historical building, which was restored to host the guests of Osmaniye Municipality, remained idle due to its lack of use and maintenance. The mansion was planned to be transformed into a “Culinary Museum” in 2022 with the re-functioning method and revised restoration projects were prepared. In the study, it is aimed to reveal the spatial harmony of the building, which is planned to be reused as a Kitchen Museum, with the new function and to draw attention to the importance of function selection in reuse. In this direction, three steps were used in the study: analysis of the existing structure, needs analysis to determine the spatial requirements for the applied function, and testing the suitability of the building for the new function. In line with the method followed in the research and the analyses made within this scope; it has emerged that Doğruözler Mansion should be re-evaluated within the scope of re-functionalization. From this point of view, a new function was proposed in the study in accordance with the original use of the area and with the least intervention to the building. In line with the research findings, the new function is envisaged as a small-scale library with book sales, reading room and research rooms in accordance with the spatial organization of the building. In the study, it is aimed to develop a perspective on the issue of bringing historical buildings into our cultural life with new functions to be imposed with the example of “Doğruözler Mansion”. In this context, the adaptation of historical buildings to the function in their reuse is questioned through “Doğruözler Mansion” with environmental and architectural scale analyses and it is aimed to create a basis for new functions to be given to historical buildings.

Keywords: *Re-functioning, Refunctionalization, Osmaniye, Doğruözler Mansion, Kitchen Museum.*

GİRİŞ

Tarihi yapılar; bir kentin gelenek, görenek, yaşayış, kültür gibi unsurlarını günümüze kadar taşıyan ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan değerler bütünüdür. Zaman içerisinde farklılaşan yaşam koşulları, hızlı kentleşme, sosyo-kültürel etkenler sebebiyle kent merkezlerinde varlıklarını sürdürmeye çalışan tarihi yapıların çoğu zaman ayakta kalabilmesi için bakım onarımı yeterince yapılamamaktadır. Bu yapılar, kent kimliğinin önemli bir unsurudur ve süreç içerisinde sosyal ve fonksiyonel özelliklerini kaybetse bile fiziksel olarak korunmaları gerekmektedir. Ancak tarihi yapıların salt fiziksel varlığını devam ettirmek amacıyla yaşatılması bağlamında doğru işlevlendirilmemesi, kullanılmayan atıl alanlara dönüşmesi güncel problemlerdendir. Bektaş bu sorunu; “tarihi yapıların insanlardan uzak kaldığında bakımsızlıktan harap olduğu bilinmektedir”¹ sözüyle dile getirmiştir. Fiziki olarak korunan bu yapıların yaşatılabilmesi için yapının mümkünse kültürel bellekteki işlevine uygun, değilse verilecek işlevin mimari kurgusuna zarar vermeyecek nitelikte olması gerekmektedir. Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanılması 1964 tarihinde yürürlüğe giren Venedik Tüzüğü’ne dayanmaktadır. Venedik Tüzüğünde “Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir” ibaresi yer almaktadır.² Bu kapsamda tarihi yapılara yeni bir işlev verilerek kullanımı sağlanarak yapıların âtıl kalarak yok olması engellenmektedir ve düzenli olarak bakımı, onarımı yapılarak korunmasına katkı sağlanmış olmaktadır³. Tarihi binaya yeniden fonksiyon yüklenerek yaşatma, kültürel ve tarihi sürekliliğinin sağlanması açısından önemlidir. Ancak tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesine yönelik çalışmalarda mekânsal müdahalelerin boyut ve niteliğinde soru işaretleri bulunmaktadır.⁴ Bu kapsamda yeni işlev verilirken, yapının mimari, sosyal ve kültürel değerlerine sadık kalınarak, çevresel parametrelerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.⁵ Kuban, yeni verilen fonksiy ile mevcut tarihi yapının çevresel-mekânsal özellikleri arasında bir uyum olması gerektiğini savunmaktadır.⁶ Kalman, yeniden işlevlendirme sürecinde mimari ile işlevin birbirinin vazgeçilmez unsuru olduklarını dile getirmektedir.⁷ Özkan Yazgan, yeni işlevin kullanımında sosyal, çevresel ve kültürel faktörlerin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Jokilehto, tarihi yapıların kendi bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.⁸ Buradan

1 Bektaş, 2001.

2 Icomos.

3 Gazi, Boduroğlu, 2015, 58.

4 Gürdağ, Koca, 2020, 401.

5 Aydın, Yıldız, 2010, 2-3.

6 Kandemir, 2013, 32.

7 Kalman, 2010, 179-181.

8 Jokilehto, 2006, 14.

hareketle yapılan alan yazın taramaları neticesinde; tarihi yapıları yeniden kullanma sürecinde yapıların çevresi ile olan bağlantıyı bozmadan, geleneksel kompozisyonunu koruyarak tarihi sürekliliğini sağlayacak yaklaşım benimsenmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırma, tarihi yapıları yeniden işlevlendirme sürecinde yapının mimari, çevresel ve sosyo-kültürel bağlamda bir bütün olarak değerlendirilmesi konusuna dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda değişen yaşam koşulları ve hızlı kentleşme sebebiyle süreç içerisinde tarihi değerlerini korumada yetersiz kalmış Osmaniye kent merkezinde bulunan tarihi konak ele alınacaktır. Bölgedeki sınırlı sayıda tescilli binalardan olan “Doğruözler Konağı” 2015 yılında Osmaniye Belediyesinin misafirlerini ağırlamak için restore edilmiş, ancak restorasyon sonrası kullanılmaması ve bakımı yapılmaması sebebiyle atıl kalmıştır. Konağın 2022’de yeniden işlevlendirme yöntemi ile “Mutfak Müzesi’ne” dönüşümü planlanmış, revize restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında Mutfak Müzesi olarak yeniden kullanıma açılması planlanan yapının yeni işlev ile mekânsal açıdan uyumunu ortaya koymak ve yeniden kullanımda işlev seçiminin önemine dikkat çekmek istenmektedir. Doğruözler Konağı irdelenirken; çalışmada yeni işleve yönelik çevresel analizler ve mimari ölçekte analizler üzerinden çıkarımlar yapılacaktır.

Bu bağlamda çalışmada tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi kapsamında belirlenen yeni fonksiyonun mekânsal, çevresel ve sosyo-kültürel adaptasyonu Osmaniye Doğruözler Konağı üzerinden ele alınarak, bu yaklaşımın mimarlık disiplini çerçevesinde değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

1. Yöntem

Araştırma kapsamında; özgün işlevi konut olan, geçirdiği restorasyonun ardından Mutfak Müzesi olarak kente kazandırılması hedeflenen “Doğruözler Konağı” ele alınmıştır. Çalışmada yeni işlevin mevcut yapıya uyumu, çevresel ve mekânsal olarak test edilmek istenmiştir. Bu kapsamda tescilli binaların Mutfak Müze’sine dönüşüm örneklerinden olan, gastronomik ürünleriyle öne çıkan, yaşayan olumlu projeler olarak değerlendirilen Gaziantep’te bulunan Emine Göğüş Mutfak Müzesi ve Kahramanmaraş’ta bulunan Tematik Mutfak Müze’si örnek alan çalışmaları başlığı altında incelenmiştir. Bu yapıların projeleri, fotoğrafları, literatür kaynaklardan ve yerel kurumlardan temin edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında yapılar yerinde ziyaret edilerek gözlem ve tespitler yapılmıştır.

Ardından Doğruözler Konağı üzerinde; mevcut yapı analizi, uygulanan işleve yönelik mekânsal gereksinimlerin belirlenmesi için ihtiyaç analizi ve yapının yeni işleve uygunluğunun test edilmesi şeklinde üç adım izlenmiştir. İlk aşamada tarihi konağın genel özellikleri yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon ve revize-restorasyon projeleri üzerinden irdelenmiştir. Ek olarak Doğruözler Konağı yerinde ziyaret edilerek, tespitler yapılmıştır. İkinci aşamada yeni işlevin mekânsal gerekliliklerini belirleyebilmek için öncelikle alan yazın taraması yapılmıştır, ardından örnek projeler olarak incelenen Emine Göğüş Mutfak Müzesi ve Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müze’si ile karşılaştırmalı

analizler gerçekleştirilmiştir. Son aşamada ise yeni işlevin yapıya uygunluğu çevresel ve mimari ölçekte değerlendirilmiştir.⁹

2. Örnek Alan İncelemesi

Örnek alan incelemesi kapsamında Gaziantep'te bulunan Emine Göğüş Mutfak Müzesi ve Kahramanmaraş'ta bulunan Tematik Mutfak Müze'si incelenmiştir. Gastronomik ürünleriyle ön plana çıkan Gaziantep ve Kahramanmaraş kentlerinde bulunan Mutfak Müzeleri turistler tarafından ilgi çekmektedir ve sıklıkla kullanımı ile yaşayan olumlu örneklerdendir. Bu gerekçeyle Emine Göğüş Mutfak Müzesi ve Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müze'si örnek proje kapsamında değerlendirilmiştir.

2.1. Emine Göğüş Mutfak Müzesi

Türkiye'nin ilk mutfak müzesi olan Emine Göğüş Mutfak Müzesi¹⁰ Gaziantep ilinde, kentin tarihi dokusunun içerisinde, Şahinbey ilçesi, Karagöz Mahallesi, Sadık Dai Sokak üzerinde 595 ada 25 parsel üzerinde yer almaktadır (**Fot. 1**).

1904 yılında Kethüdazade Göğüş İbrahim Efendi tarafından yapıldığı bilinen konak, 2008 yılında restorasyonu tamamlanarak kullanıma açılmıştır.¹¹ Mutfak Müzesi, Gaziantep yemek kültürü hakkında ziyaretçileri bilgilendirmektedir. Müze, Gaziantep halkının geçmişte yemek pişirmek için kullanmış oldukları sahan, kaşık, çomça, kazan gibi araç gereçleri, yiyecek saklama şekillerini, misafir ağırlama ve bayram kültürlerini, verilen piknik kültürünü, şerbet ve kahve çeşitlerini, Gaziantep'e özgü çeşitli yemekleri sergilemektedir.¹²

Emine Göğüş Mutfak Müzesi'ne avludan turnikeli bir sistemle giriş ve çıkış yapılmaktadır. Avluda danışma (güvenlik kontrolü) ve tuvalet bulunmaktadır. Yapının zemin ve 1. katı müze amaçlı kullanılmaktadır ve 1. katta bir adet idari oda (müze yönetimi) bulunmaktadır (**Şek. 1**).

Avlu içerisinden yan parselde bulunan MSA (Mutfak Sanatları Akademisi)'ne erişim sağlanmaktadır. Mutfak Sanatları Akademisi'nde yemek tadımı yapılmaktadır ve Gaziantep yöresel yemeklerini tanıttak, yapımını öğretecek eğitimler düzenlenmektedir. Mutfak müzesinin içerisinde yemek tadımının olması ise müze ziyaretçileri tarafından ilgi çeken bir durumdur ve müzeye ekonomik bağlamda katkı sağlamaktadır (**Fot. 2**).

Yapı günümüzde restorasyonda olup, güçlendirme çalışmaları devam etmektedir. Restorasyonu tamamlandığında yeniden kullanıma açılacaktır.

9 “Doğruözler Konağı” yazarlardan birinin yürütücü olarak 2015-2022 yılları arasında görev aldığı bir projedir. Proje: Osmaniye Doğruözler Konağı Restorasyon projesi, Destekleyen kurum: Osmaniye Belediyesi.

10 Yeşilyurt, Arıca, 2018, 60.

11 Seyahat Tutkunu Gezinler, 2023.

12 Ateş, Hakkı Üzümlü, 2021, 87.

2.2. Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi

Kahramanmaraş'ın mutfak kültürünün tanıtımını amaçlayan Müze, Kahramanmaraş ili merkez Dulkadiroğlu ilçesi Kurtuluş Mahallesinde, 42014 sokak, 1785 ada 111 parsel üzerinde yer almaktadır (**Fot. 3**).

Zemin+ 2 kattan oluşan, Geç Osmanlı dönemi yapısı olduğu düşünülen yapının kim tarafından yaptırıldığı belli değildir. Ancak yapıda 20. yy. ilk çeyreği Hacıpaşalı ailesi fertlerinin ikamet ettikleri bilinmektedir, bu gerekçeyle yapının bu aile tarafından yaptırılmış olmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir. Özgün işlevi ile kullanılmayan, Geleneksel Maraş Evi plan tipolojisi özelliklerini yansıtan, dış sofalı plan tipindeki (**Şek. 2.**) yapının 2018 yılında Tematik Mutfak Müzesi olarak yeniden işlevlendirmesi yapılmıştır.¹³

Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi'ne avludan girilmektedir. Yapının zemin katında eskiden odunluk olan bölüm tuvalet ve misafirlere yöresel ikram yapılmasını sağlayan mutfak yer almaktadır. Yapının 1. ve 2. katında sergi salonları yer almaktadır (**Fot. 4.**).

Yapının Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi olarak yeniden işlevlendirilmesi esnasında özgün dokuya en az müdahale ile gerçekleştirilmesi yaklaşımı benimsenmiş, restorasyon projesi yalnızca strüktürün sağlamlaştırılması üzerine müdahaleleri içermektedir.¹⁴

Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesinde haftanın belli günlerinde Maraş mutfağının geleneksel lezzetlerinden tarhana çorbası, ekşili çorba, içli köfte ve etli havuçlu pilav gibi yöresel lezzetler hazırlanma ve sunum aşamasıyla tanıtımı yapılarak gelecek nesillere aktarılmaktadır.¹⁵

Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi ilgi çekici bir proje olmasına rağmen, erişilebilirlik problemleri sebebiyle beklenen rağbeti görememiştir. 2023 Pazarcık depreminde de hasar alan yapının günümüzde restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Yerel yönetimlerle yapılan görüşmelerde Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi'nin Kıbrıs Caddesi ile bağlantısı sağlanarak erişim sorununu gidermek için çözüm aranacağı bilgisi edinilmiştir.

2.3. Çalışma Alanı İncelemesi

1996'ya kadar Adana'nın bir ilçesi olan Osmaniye 24.10.1996'da il olmuştur. İl olması ile hızlı bir kentleşme sürecine giren şehir; tarihi değerlerine yeterince sahip çıkamamıştır. Alibeyli Mahallesi, Cevdet Sunay Caddesi, 21 Pafta, 56 Ada, 8 Parsel üzerindeki yapı Osmaniye'nin geleneksel konutlarından (**Fot. 5**). Sayıları çok az olan bu tarihi yapıların bir kısmı günümüzde Osmaniye çarşısı içerisinde, ticari dokunun arasında yer almaktadır.

¹³ Özger, 2021, 92.

¹⁴ Özger, 2021, 104.

¹⁵ Gül, 2022, 322.

Belediye kayıtlarında “Osmaniye Konağı” olarak adlandırılan yapının asıl adı “Doğruözler Konağı” olup, bölgedeki tarihi yapıların korunmasına yönelik çalışmaların ilklerindendir. Son Osmanlı Dönemi’nde inşa edildiği bilinen yapının ilk mülk ve arsa sahibi Doğruöz ailesidir. Bu gerekçeyle yapıya “Doğruözler Konağı” adı verilmiştir. Doğruöz ailesi döneminde yapı, tek katlı konut olarak kullanılmıştır. Çalışma kapsamında; Doğruözler Konağı’nın tek katlı mimari plan şeması araştırılmış olup, kurum ve kuruluşlarda herhangi bir verinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca konutun ilk sahipleriyle sözlü görüşmeler gerçekleştirilmiş ve o dönemde yaşayan sahiplerinin hayatta olmaması nedeniyle konutun planına ulaşılamamıştır. Süreç içerisinde (Son Osmanlı döneminde) Doğruözler’den satın alma yoluyla kentin tanınan ailelerinden biri olan Velipaşaoğlu ailesine geçen yapı, çeşitli tadilatlar geçirmiştir. Yapılan müdahalelerle tek katlı olan yapıya yeni bir kat ilave edilmiş, zemin kat 3 adet işyerinin kullanacağı şekilde düzenlenmiş ve 1. kat konut olarak işlevlendirilmiştir. Bu dönem zarfında yapıda gerçekleştirilen tadilatlar, ticari dokuda yer alan diğer Osmanlı kentlerindeki uygulamalarla ve Osmaniye ilinde yer alan Mehmet Eminler Konağı ile benzer tutum sergilemektedir. Konut olarak işlevlendirilen 1. kat, Geleneksel Türk evi plan şemalarından sofanın iki yanında odaların yer aldığı iç sofalı plan tipinin örneklerindendir.

Velipaşaoğlu ailesi kuyumculukla uğraşmakta olup bir dönem yapının zemin katını kuyumcu dükkânı olarak kullanmışlardır. Kuyumcu dükkânı işlevine ek olarak zemin kattaki işyerlerinin farklı dönemlerde kırtasiye olarak kullanıldığı da bilinmektedir (Bilge Kırtasiye, Ümmet Kırtasiye). Zaman içerisinde yapının zemin katı değişik ticari fonksiyonlarla varlığını sürdürmüştür. Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 23.02.2001/471 sayılı karar ile “Doğruözler Konağı”nın koruma grubu belirlenerek, 1. Derece koruma kapsamına alınmıştır.¹⁶ Tescil Belge No:01-762¹⁷ (**Fot.6.**) olan yapı süreç içerisinde satın alma yoluyla Osmaniye Belediyesi’ne geçmiştir.¹⁸

2.4.Mevcut Yapı Analizi

Mevcut yapının analizi yapılırken Doğruözler Konağı’nın konumu, Mimari plan özellikleri, korunmuşluk durumu ve işlev değişimi incelenmiştir.

Konumu: Doğruözler Konağı, Osmaniye çarşısı içerisinde, Cevdet Sunay Caddesi 21 pafta, 56 ada, 8 parsel üzerinde, Enver’ül Hamit Camii (tescilli yapı) karşısında konumlanmaktadır (**Fot. 7**). Konağın girişi kent belleğinde Hamamlar Sokağı olarak bilinen Kadir Çavuş Sokağı üzerindedir. Konağın yan tarafında bulunan hamam yapıları buranın kent belleğinde “Hamamlar Sokağı” olarak kalmasının sebebidir. (Yapının bitişik parselindeki hamam tescillidir). Bu tarihi yapının 250 metre güneyinde kentin simgesel değerlerinden olan saat kulesi ve onun hemen arkasında tescilli bir eğitim yapısı olan 7 Ocak İlköğretim Okulu bulunmaktadır. Ayrıca yapının çevresinde yoğun bir ticari doku bulunmaktadır.

¹⁶ Anonim, 2001.

¹⁷ Büyüköztürk, Oral, 2023, 246.

¹⁸ Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023.

Mimari Plan Özellikleri: Doğruözler Konağı dikdörtgen plan şemalı olup, zemin ve 1. kat olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Zemin kat planında; dükkân (işyerleri) bulunan yapının 1. katı konut olarak tasarlanmıştır. Konak; girişin avludan sağlandığı, Geleneksel Osmaniye konutlarının örneklerindendir. Geleneksel Osmaniye konutlarında günün büyük bir bölümünün geçtiği avlular; kışlık hazırlık (salça, bulgur kaynatma, fındık eleme, konserve), misafir ağırlama, çamaşır yıkama-serme gibi işlevler için kullanılmaktadır. Özellikle yaz aylarında birincil yaşam alanlarını oluşturan “hayat” adı verilen avlunun etrafı genellikle yüksek bahçe duvarlarıyla çevrilidir. Bu durum kentteki mahremiyet olgusuna dikkat çekmektedir. Doğruözler Konağı da etrafı briket malzeme kullanılarak örülen yüksek duvarlı avlusuyla bir dönemin yaşam tarzını yansıtan kent için önemli yapılarındandır.

Doğruözler Konağının 1. katında bulunan konut yaşam alanına avluda bulunan ahşap merdivenden erişim sağlanmaktadır. 1. kat giriş kapısı kemerli ve ahşap doğramalı camlı kapıdır. Yapı, Geleneksel Türk evi plan şemalarından sofanın iki yanında odaların yer aldığı iç sofalı plan tipinin örneklerindendir. Doğruözler Konağı’nın 1. katında sofanın etrafında 3 oda ve mutfak yer almaktadır. Odaların yatma, oturma gibi özelleşmiş fonksiyonları bulunmamaktadır. Odalar, gündüz yer minderlerinde oturma, yer sofralarında yemek yeme, gece ise yere serilen döşeklerde uyuma eyleminin gerçekleştirilmesi ile çok fonksiyonlu kullanımın örneklerini teşkil etmektedir. Konağın zemin katının duvar kalınlıkları 40 cm olup, taşıyıcı niteliktedir. 1. katın ise duvar kalınlıkları 15 cm’dir. Yapının üst katında sofadan ana yola yapılan çıkma Geleneksel Osmaniye Konut’larında sık sık gözlemlenmektedir. Cephede hareketlilik kat arası düz silme ile sağlanmaktadır. Yapının pencereleri ise giyotin sisteme sahiptir.¹⁹

Korunmuşluk Durumu: 23.02.2001 tarihinde koruma altına alınan yapının zaman içerisinde oluşan bozulmalarının giderilmesi, işlevlendirilerek yaşatılması amacıyla Osmaniye Belediyesi tarafından 2013 yılında çalışmalara başlanmıştır. Yapının 25.03.2015 gün 4821 sayılı Adana İli Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulunun kararı ile rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi tamamlanmıştır (**Şek. 3**).

Proje kapsamında yapı dönem eklerinden arındırılarak, orijinal mimari kurgusuna uygun yaşatılmak için çalışmalar yapılmıştır. Konağa sonradan eklemeli olduğu tespit edilen (malzeme farklılığından anlaşılmıştır) üst örtüler kaldırılmıştır. Yapının özgün ruhunun yaşatılmaya çalışılması gerekçesiyle, üst örtü altında kalan sonradan kapatılarak kullanılmaya başlanan işyerleri iptal edilmiştir. Merdiven kullanılamaz durumda olduğu için yeniden inşa edilerek özgün konumuna yerleştirilmiştir (**Fot. 9, Şek. 4**).

Restitüsyon projesi kapsamında, yapının 1. katına sonradan eklendiği tespit edilen ıslak hacimler avluya taşınmış ve yapı özgün haliyle yaşatılmak istenmiştir.

Osmaniye konutlarının diğer bir özelliği ise avlusunda kuyu bulunmasıdır. Sıcak ve kurak iklimle sahip kuyu kent için önemli bir yere sahiptir. İklim gereği günlük yaşamın en çok kullanılan alanı olan avluda bulunan kuyu; ev halkının su ihtiyacını karşılamının yanı sıra mutfak ürünlerinin bozulmaması için konulduğu bir kiler özelliği

¹⁹ Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023.

de taşımaktadır. Bu sebeplerle restitüsyon projesi kapsamında kuyunun yeri tespit edilerek avlunun orijinal dokusuna uygun yaşıatılması sağlanmaya çalışılmıştır (Şek. 4).

Restorasyon projesi kapsamında avluda bulunan tuvalet sayısı kadın-erkek kullanımına olanak sağlaması amacıyla 2'ye çıkarılmış, 1. kattaki mutfığa tezgâh eklenmiştir (Şek. 5). Yapının özgün dokusunda bulunan ve projelendirilmesi esnasında çizimi yapılan belli bir dönemin yaşam tarzını tanıtan kuyu ise yapının restorasyon uygulaması esnasında kaldırılmıştır. Çatı örtüsü olan marsilya kiremitler kaldırılarak, alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Yapım tekniği ve malzemesi: Cevdet Sunay Caddesi üzerinde bulunan yapının taşıyıcısı zemin katta taş duvardır. 1. kat ise “hıymış” sistemle yapılmıştır. Yapının çatısı ise marsilya kiremit kaplamadır. Tavan ve zemin kaplamaları ahşaptır. Giriş cephesinde bulunan kapı dış kısımdan çelik geri kalan giriş ve oda kapılarının tamamı ahşaptır.

Yapının işlev değişimi: Zemin katı işyeri (kuyumcu dükkânı ve kırtasiye), 1. katı ise konut olarak kullanıma başlayan yapı, 19. yüzyılın sonlarına doğru özgün işlevini kaybetmiş, uzun yıllar atıl durumda kalmıştır. 2011’de Osmaniye Belediyesi tarafından satın alınan yapının 2015’te Osmaniye Belediyesinin misafirhanesi olarak restorasyonu yapılmış (Fot. 10), ancak yapının kullanımı sağlanamamıştır. Kentin ve kentlinin çarşı ile buluştuğu önemli noktalardan birinde yer alan yapının, farklı bir fonksiyonla kentin tarihi kimliğine katkı sağlayacağı düşünülerek; 2022’de Mutfak Müze’sine dönüşümü için revize restorasyon projesi hazırlanmıştır. Bu proje Hatay Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmıştır.

2.5. İhtiyaç Analizi

Osmaniye’nin yöresel yemek bakımından zengin olması, yöreye uygun farklı tatların bulunması sebebiyle kentte oluşturulacak bir mutfak müzesinin ilgi çekeceği düşünülmektedir. Bu kapsamda Revize Restorasyon Projesi hazırlanan Doğruözler Konağı’nın yeni işlevle uyumunun tespit edilebilmesi için, öncelikle müze işlevine yönelik mekânsal gerekliliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Müzeler toplumun gelişmesine olanak sağlayan; eğitim, inceleme ve eğlence amacıyla kültürel mirasın toplandığı alanlardır²⁰. Müzeler, toplumların yaşantılarına dair deneyimlerinin ziyaretçilere sunulduğu turizm yapılarıdır²¹. Müzelerin mekânsal gereksinimlerinin belirlenmesinde örnek alan olarak incelenen, tarihi yapıların Mutfak Müzesi’ne dönüşümünde başarılı örnekler kapsamında değerlendirilen Emine Göğüş Mutfak Müzesi ve Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müze’sinden faydalanılmıştır. İncelenen müzelerde toplanma mekânı olarak nitelendirilen kontrollü giriş-çıkışın sağlandığı bir alan bulunduğu saptanmıştır. Toplanma alanına yakın bir idari bölüm, ürünlerin sunulduğu sergi alanı, temizlik, depo eşyaları, tuvaletlerin bulunduğu teknik birimler, satış-yeme-içme-sosyalleşmeye imkân sağlayan kafeterya

20 Sarı Gök, Şalvarcı, 2020, 122-123.

21 Siti Athirah Najwa Kamurul Bahrin, Mazlina Mahdzar, Zuliah Abd Hamid, Arni Abdul Ghani, 2017, 205.

(MSA, mutfak) gibi sosyal alanlar tespit edilmiştir. İncelemeler doğrultusunda müzelerin mekânsal gereksinimlerini saptamaya yönelik bir tablo oluşturulmuştur (**Tablo 3.**).

Tablo 1. Müze Yapıları İhtiyaç Analizi

Müzelerin mekânsal gereksinimleri	
Giriş	Biletlerin kontrol edildiği bekleme alanı
İdari Bölüm	Yönetici ve çalışanlar için bir veya iki oda
Sergi Alanı	Teşhir elemanlarının bulunduğu alan
Atölye/Eğitim Alanı	Atölye, kütüphane, konferans salonu gibi eğitici görevi olan birimler
Satış birimleri	Kent ekonomisine katkı sağlayacak müze mağazaları
Teknik Birimler	WC (kadın, erkek, engelli), depo alanları
Sosyal Alanlar	Kafeyi ziyaret edenlere yeme-içme imkânlarının sunulması

2.6. Yeni İşlevin Mevcut Yapıya Uyumu

Özgün işlevi dışında kullanılan Doğruözler Konağı'nın, müze işlevine uyumunun değerlendirilmesine yönelik oluşturulan çalışma; yeni işleve yönelik çevresel analizler ve mimari ölçekte analizler başlıklarında incelenmiştir.

Mimari Ölçekte Analizler

Yeniden işlevlendirilen yapı mekânsal olarak, yeni işlevin getirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda değişimler yaşamıştır. Revize Restorasyon Projesi üzerinde yapılan incelemelerden yapıya engelliler için asansör eklendiği ve merdiven kurgusunun tamamen değiştirildiği saptanmıştır. Projede merdiven ve asansörün önüne kat terası eklenerek üst kata erişim buradan sağlanmıştır. Yapının iç ve dış kısmındaki özgün duvarlarına müdahalede bulunarak, alt ve üst kat arası bağlantı sağlanmak istenmiştir. İşyerlerinden birbirine geçiş amaçlı kemerler açılmış, buralar teşhir ve satış fonksiyonu olarak önerilmiştir. Bu bölmelendirmeler ve geçişler yapıya herhangi bir dönemde yapılan müdahale ile benzer nitelik de taşımamaktadır. Müzelerin depo ihtiyacından dolayı işyerlerinin arka kısmına bölücü duvarlar eklenmiştir. Yapıya engelliler için tuvalet eklenmiştir. Bu aşamada yapılan mimari ölçekteki analizlerle Doğruözler Konağı'nın müze işlevini karşılama kapasitesinin yeterliliği sorgulanmaktadır. Yapılan analizlerde müze için gerekli olan mekânlardan giriş, sergi, teknik birimlerin mevcut olduğu, eğitim, idari ve sosyal alanlara yönelik işlevlerin bulunmadığı revize restorasyon projesinden görülmektedir (**Şek. 6**).

Müze girişi, Kadir Çavuş Sokağı üzerinden 22 m²'lik bahçeye açılmaktadır. Alanın müze girişi olarak işlevlendirilmesi doğrultusunda bu alana bir güvenlik ya da danışma birimi oluşturulmalıdır. Neufert standartlarına göre bir masa ve içerisinde bir çalışanın kullanacağı minimum oda 12,5 m²'dir.²² Ayrıca Neufertte 1 m²'ye düşen

22 Neufert, 2000, 333.

maksimum insan sayısı 6 olarak belirlenmiştir.²³ Müzelerde giriş bölümünün ziyaretçiyi içeriye davet eden geniş ve aydınlık alanlar olması beklenmektedir.²⁴ Ek olarak incelenen örnek projelerden Emine Göğüş Mutfak Müzesi'nin avlu alanı 71 m², Tematik Mutfak Müzesi'nin ise yalnızca iç avlusu 26.30 m²'dir.²⁵ Bu kapsamda müze olarak tasarlanan Doğruözler Konağı'nın bahçesinin kalabalık grupların girişi için yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Dört oda ve bir sofadan oluşan, toplamda 83 m² alan kullanımına sahip 1. kat planında, Revize Restorasyon Projesi kapsamında sergi alanı düzenlenmiştir. Yapının zemin katı 66 m² olup teşhir ürünlerinin satışı için tasarlanmıştır. Müze yapıları için kullanılan alanın büyüklüğü envantere göre değişiklik gösterebileceği için²⁶ örnek olarak incelenen Gaziantep Emine Göğüş ve Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzeleri ile karşılaştırmalı analiz yapılarak nitel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda satış birimleri için ayrılan alanlar incelenen örnek müzelerdeki alanlar ile karşılaştırılarak benzer büyüklüklerde oldukları tespit edilmiştir. Teşhir salonu ise Emine Göğüş Mutfak Müzesi'nde 12 adet, Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi'nde 5 adettir. Doğruözler Konağı Revize Restorasyon Projesi kapsamında ise 3 adet teşhir salonu yapılması planlanmaktadır.

Tablo 2. İncelenen Yapıların Mekânsal Karşılaştırmalı Analizi

Yapının Adı	Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi	Emine Göğüş Mutfak Müzesi	Osmaniye Doğruözler Konağı
Bodrum Kat Plan	• Yok	•Yok	• Yok
Zemin Kat Plan	• Giriş • Güvenlik • Avlu • Mutfak • Sergi Salonu (1 adet) • WC	•Giriş •Güvenlik •Avlu •Mutfak •Sergi Salonları (6 Adet) •MSA (Akademi) •WC	•Giriş •Güvenlik •Avlu •Satış birimleri •WC •Teknik oda •Depo
1. Kat Plan	• Sergi Salonları (2 Adet)	•Sergi Salonları (6 Adet)	• Sergi Salonları (4 Adet) • Mutfak
2. Kat Plan	•Sergi Salonları (2 Adet)	•Yok	•Yok

Müzeden çıkış Cevdet Sunay Caddesi'ne açılan mevcut durumdaki işyerlerinin olduğu bölümden oluşturulmuştur. Ancak bu alan trafiğin yoğun olduğu bir caddeye

23 Neufert, 2000, 30.

24 Taghizadeh Sapchi, 2016, 30.

25 Özgen, 2021, 95.

26 Çetin, 2021, 232.

Tablo 3. İncelenen Yapıların İşlevsel Karşılaştırmalı Analizi

Yapının Adı	Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi	Emine Göğüş Mutfak Müzesi	Osmaniye Doğruözler Konağı
Giriş /Kontrollü geçiş	+	+	+
İdari Bölüm	+	+	-
Eğitim Alanı	+	+(MSA)	-
Mağaza /Satış Alanı	-	+	+
Kafe/Restaurant/Sosyalleşme Alanı	+	+	-
Teknik Birimler	+	+	+
Sergi Alanı	+	+	+
Merdiven	+	+	+
Engelli Rampa ve tuvaletleri	-	+	+

açıldığı için kalabalık gruplar için uygun bir çıkış noktası değildir. Aynı zamanda giriş ve çıkışın farklı yerlerden olması denetim konusunda uygun görülmemektedir.

Müze işlevi ile yeniden kullanılması planlanan yapının zemin ve 1. kat arası bağlantı sağlamak amacıyla kütsel kurgusunda değişiklikler yapılması planlanmaktadır. Doğruözler Konağı özelinde incelenen Revize Restorasyon Projesi kapsamında yapılan işlev-mekân uyumu mimari ölçekli analizinde; projenin uygulanması durumunda yapının özgün mekânsal kurgusuna zarar verileceği düşünülmektedir.

Yapılan analizlerden hareketle yeniden işlevlendirme kapsamında Doğruözler Konağı'nın tekrardan değerlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda kültürel mirasa zarar vermeden yeni işlevin ihtiyaçlarını karşılayabilecek çözümlerin üretilmesi gerekmektedir.

Çevresel Ölçekte Analizler

Çalışmanın bu bölümünde Doğruözler Konağı'na verilecek olan yeni işlevin çevresel özellikler açısından uygunluğu sorgulanmıştır. Bu kapsamda Konağın yaya, araç ulaşımı, otopark ihtiyacı çevresel ölçekte gözlem yoluyla analiz edilmiştir.

Doğruözler Konağı; Kadir Çavuş Sokağı'nın başında, Enver'ül Hamit Camii'nin karşısında Osmaniye Çarşısı içerisinde yer almaktadır. Tarihi Konak çevresinde yapılan gözlemlerde; konağın yoğun ticari doku içerisinde bulunduğu tespit edilmiştir. Alanın

Tablo 4. İncelenen Yapının Mimari Kurgusu

Yapının Adı	Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi	Emine Göğüş Mutfak Müzesi	Osmaniye Doğruözler Konağı
Yapının Anıtsal Olması	+	+	+
Yapının sağlıklılaştırılması ile mimari kurgusunda değişiklik yapıp/yapılmadığı	-	-	+

yoğun kullanımı müzeye taşıt ve yaya erişimi noktasında sorunlara sebebiyet verecektir. Doğruözler Konağı çevresinde yaya geçitlerinin bulunmaması, kaldırımların darlığı da bu durumu desteklemektedir. Konağın çevresindeki yolların yeterli genişlikte olmaması müze girişlerinde kalabalık grupların beklemesi, toplanması noktasında uygun görülmemektedir (**Fot. 11**). Ayrıca tarihi yapı yakınında bulunan yoğun ticari aks sebebiyle alana toplu taşıma araçlarının ve yaya erişiminin kısıtlanacağı düşünülmektedir.

Analizler doğrultusunda Mutfak Müzesi olması planlanan tarihi yapı; Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi ve Emine Göğüş Mutfak Müzesi ile çevresel ölçekte karşılaştırılmıştır (**Tablo 5**).

Tablo 5. Çevresel Ölçekte Analizler

Yapının Adı	Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi	Emine Göğüş Mutfak Müzesi	Osmaniye Doğruözler Konağı
Konum	Tarihi doku	Tarihi doku	Kent merkezi, Ticari Doku (Konağın çevresinde tarihi yapılar bulunmaktadır)
Otopark	+(Yakınında)	+(Yakınında)	+(Yakınında)
Erişilebilirlik	Günümüzde – (Ancak restorasyon projesi kapsamında yapının girişinin değiştirilmesi planlanmaktadır (Dulkadiroğlu Belediyesi, 2024)).	+	-

Yapı çevresel ölçekte değerlendirildiğinde erişilebilirlik problemlerinin gündeme geleceği düşünülmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Sosyal, kültürel ve ekonomik olarak değişimlerden dolayı işlevsel açıdan ömürlerini tamamlamış olan yapıların “yeniden işlevlendirilmesi” güncel bir yaklaşımdır. Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinde iki başlık öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki koruma ilkeleri kapsamında yapıya verilecek yeni işlevin yapının özgün işlevine yakın olması, diğeri ise yeni işlevin yapının fiziksel, çevresel özelliklerinin dikkate alınarak kurgulanmasıdır.²⁷ Us ve Faiz Büyükçam’a göre tarihi yapılar yeniden işlevlendirme kapsamında ele alındığında; mekânsal ihtiyaçlardan dolayı yapının plan ve süslemeleri değiştirilmemeli, yapının özgün plan şemasına uygun işlevler öngörülmelidir. Plana müdahalenin kaçınılmaz olduğu durumlarda ise yapılan müdahalelerin yapıya olabildiğince az zarar vermesi beklenmektedir.²⁸

Literatür araştırması, arşiv taraması, yerinde tespit ve gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda yapılan bu çalışmada; tarihi değer taşıyan Doğruözler Konağı’nın süreç içerisinde geçirdiği değişimler incelenmiştir. Farklı işlevlerle kullanılan, konaktan Mutfak Müzesi’ne dönüşümü planlanan, revize restorasyon projesi hazırlanan yapının; değişimi yapı-çevre ilişkisi bağlamında incelendiğinde doğru bir yeniden işlevlendirme yaklaşımı olmadığını söylemek mümkündür. Mutfak kültürü bir toplumun kimliği niteliğinde olup, toplumları tanımlamak, toplumsal izleri ve değişimleri anlamak için kullanılabilecek en etkili araçlar arasındadır.²⁹ Kent mutfağının yöresel gastronomik ürünlerini tanıtmayı hedefleyen Mutfak Müzesi’ne dönüşümü ilgi çekicidir. Ancak konağın mimari ölçekte analizleri incelendiğinde Doğruözler Konağı’nın Mutfak Müzesi’ne dönüşümü yapının özgün biçimlenişi ve atmosferinin korunamamasına, esere anlam katan detayların yok olmasına neden olacağı düşünülmektedir. Bu duruma ilaveten konağın Osmaniye Çarşısı içerisinde, ticari dokunun yoğun olduğu bir bölgede bulunması, çevresel ölçekte otopark sorununu ve kalabalık grupların erişimi noktasında problemleri gündeme getirecektir.

Çalışmada yapılan analizler doğrultusunda; Doğruözler Konağı’nın yeniden işlevlendirilme kapsamında tekrardan değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Yapı 1.derecede tescilli kültür varlığıdır. Bu doğrultuda yapının bütünlüğünü, mimari bağlamda mekânsal ilişkilerini zedelemeyecek, çevre ile olan bağlantısını bozmadan yeni bir işlevle canlandırılması gerekmektedir.

Bu bağlamda tarihi yapının yeniden kullanıma adaptasyon sürecinde kültürel karakterleri korunarak, doğru/yaşayan fonksiyonlarla işlevlendirilmesi kapsamında mimari yapı ve çevresinin birlikte ele alınarak değerlendirilmesine sürdürülebilir alanlar oluşturmaya katkı sağlayacaktır. Ek olarak çalışmada yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular, yerel yönetimlerle paylaşılarak nitelikli yapı oluşumuna katkı sağlanması planlanmaktadır.

27 Erginoğlu, 2021, 36.

28 Us, Faiz Büyükçam, 2023, 66.

29 Saatçi, 2016, 1-2.

ÖNERİLER

Yazgan, tarihi yapılar için en uygun işlevin yapının fiziksel ve kültürel değerlerine en az zarar veren işlev olduğunu savunmaktadır³⁰. Tarihi yapıda önerilen yeni işlevin sürdürülebilir olması yapının devamlılığı açısından önemlidir. Ayrıca yeni çözümlemeler kültürel mirasa zarar vermemenin yanı sıra fiziksel ve çevresel açıdan yeni işlevin ihtiyaçlarını karşılayabilir nitelikte olmalıdır³¹. Bu kapsamda Doğruözler Konağı'nın mimari ve çevresel analizi yapılarak, yapı-işlev uyumu değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde yapının özgün durumunu esas alan müdahale yaklaşımları belirlenmiştir.

- Çevresel ölçekte yapılan değerlendirmeler sonucunda yapıya 250 metre mesafede tescilli bir yapı olan, Osmaniye'nin en eski ve köklü okullarından, Yediocak İlköğretim Okulunun (**Fot.5.**), bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapıya 50 metre mesafede kırtasiyeler bulunmaktadır.
- Yapının özgün işlevine bakıldığında; ilk inşa edildiği dönemde zemin katının uzun bir dönem kırtasiye olarak kullanıldığı, kentin belleğinde bu alanın kitap satışı ile kaldığı tespit edilmiştir.
- Geç Osmanlı döneminde batılılaşma hareketinin önemli simgeleri olan saat kuleleri, müstakil kütüphane yapıları, mevcut cami, han-hamam ve medrese (eğitim) yapılarının bir arada yer aldığı bilinmektedir.³²
- Bu bağlamda Doğruözler Konağı için önerilen yeni işlevin günümüz koşullarına, kentin sosyo-kültürel ihtiyaçlarına yanıt verecek nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca yapının yeni işlev önerisinde Yediocak İlköğretim Okuluna fiziksel yakınlığı, süreç içerisinde kitap satışı için kullanımı dikkate alınmıştır. Yediocak İlköğretim Okuluna yakınlığının yanı sıra yapı karşısında bulunan Enver'ül Hamit Camii, bitişiğindeki hamam yapıları ve yakınındaki saat kulesinin varlığı işlev seçiminde etkili olmuştur. Araştırma bulguları doğrultusunda yeni işlev, yapının mekânsal kurgusuna uygun, içerisinde kitap satışları, okuma salonu, araştırma odaları bulunan küçük ölçekte bir kütüphane olarak öngörülmektedir.

Giriş: Yapının girişi kütüphane olarak tasarlanması ön kabulü ile Kadir Çavuş Sokağı üzerindeki konut girişi değiştirilmeden, orijinal mimari kurgusuna sadık kalınarak kurgulanmaktadır.

Zemin Kat İşyerleri: Çalışma kapsamında yapının mimari kurgusunda hiçbir değişiklik yapılmadan ana yola bakan üç adet işyerine satış birimlerinin yerleştirilmesi öngörülmektedir. Bu kullanım ile tarihi yapı; hem kültürel bellekteki işlevine uygun kullanılacak, hem de ekonomik girdi sağlayabilecektir.

Avlu: Yapının avlusunda atölye çalışmalarında kullanılmak üzere bir üretim

30 Özkan Yazgan, 2011, 16.

31 Süphanoğlu, Güneş, Çelik Başok, 2022, 79.

32 Dere, 2023, 531.

mekânı tasarımı düşünülmektedir. Osmaniye'nin iklim şartları, açık alanların uzun süreli kullanımına olanak sağlayacak nitelikte olduğundan atölye olarak işlevlendirilmesi avluyu yaşayan sosyal bir alana dönüştürecektir.

1. Kat: Yapının kütüphane olarak kullanımı senaryosu kapsamında; 1. katındaki odalar okuma salonları olarak tasarlanmıştır. Odalardan bir tanesi internet erişimin sağlandığı, bilgisayarların bulunduğu dijital okuma salonu, mutfak yiyecek-içecek satış imkânına sahip bir sosyalleşme alanı olarak kurgulanmaktadır. Sofa, öğrencilerin bir araya gelerek deneysel projeler geliştirebilecekleri ve grup çalışmalarına olanak tanıyacak bir ortak mekân olarak planlanmaktadır (**Şek. 9**).

Mutfak ise çay kahve satışına imkân tanıyan sosyalleşme alanı olarak öngörülmektedir (**Şek. 11**).

Ayrıca Cevdet Sunay Caddesi'nin trafiği kapatılarak yaya etkin ulaşım önerisi geliştirilmesi uygun olacaktır.

Tüm bu önerilerin değerlendirilmesi sonucunda yapıdan maksimum verim sağlanacağı, küçük ölçekte bir kütüphane işlevinin yapının işlevsel, fiziksel, sosyo-ekonomik performansını arttıracığı öngörülmektedir. Doğruözler Konağı'nın uygun fonksiyonla kullanımı kültürel belleğin sürdürülmesi adına oldukça önemlidir. Bu bağlamda yeniden işlevlendirilecek yapının çevresel ve mimari ölçekte analizlerle kurgulanması, yaşatılmasına olanak tanıyacaktır. Ek olarak kentte doğru yapıda tasarlanacak olan bir Mutfak Müzesi kentin tanınırlığını sağlayarak, turizm potansiyelini arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- Anonim. (2011). Doğruözler Konağı. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Rap. B.80.00/32, sayı 471, Tarih 23.02.2001.
- Ateş, H. ve Hakkı Üzümlü, İ. (2021). Mirasın Aktarılmasında Müzelerin Rolü Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne Bağlı Müzeler Üzerine Bir Değerlendirme, *International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage UNIMUSEUM*, 4 (2), 82-95.
- Aydın, D. ve Yıldız, E. (2010). Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi, *METU JFA*, 27(1), 1-22. Erişim 10.08.2023. <https://doi.org/10.4305/METU.JFA.2010.1.1>.
- Bahrin, S. A. N. K., Mahdzar, M., Hamid, Z. A. H. ve Ghani, A. A. (2017). Museum Visitors' Experiential Factors and Recommendation Intention Journal of Tourism. *Hospitality & Culinary Arts*, 9(2), 199-212. Erişim 12.07.2023.
- Bektaş, C. (2001). *Koruma Onarım*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Büyüköztürk, E. ve Oral, M., (Aralık 2023). Osmaniye İlinde Geleneksel Konuttan Apartmana Geçiş. *Hars Akademi*, 6(2), 242-269. Erişim 20.01.2024.
- Çetin, C. İ., (2021). Tarihi yapıların Sergileme Mekânı Olarak Yeniden İşlevlendirilmesi: Tate Modern ve Orsay Müzesi Örneği, *Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 227-253.
- Dere, M. E., (Ekim 2023). İslam Medeniyeti Kütüphanelerinin Mekâna Yansıyan Örneklerinden Muğla Hoca Mustafa Fehmi Efendi Kütüphanesi, *Sanat Tarihi Dergisi*, 32(2), 523-547.
- Dulkadiroğlu Belediyesi, (2024). Kahramanmaraş.
- Erginoğlu, K. (2021). *Endüstri Mirasının Dönüşümü*. Yapı Dergisi, Yem Yayınevi.
- Gazi, A. ve Boduroğlu, E., (2015). İşlev Değişikliğinin Tarihi Yapılar Üzerine Etkileri Alsancak Levanten Evleri Örneği, *Megaron*, 10(1), 57-69. Erişim 10.08.2023. <https://doi.org/10.5505/megaron.2015.86570>.
- Gül, M., (2022). Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi Ve Dondurma Müzesinin Gastronomi Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 312-334.

- Gürdağ, B. ve Koca, D., (Ekim 2020). Erken Bakanlık Döneminde Sağlık Bakanlığı Binası Üzerine Bir İnceleme, *Sanat Tarihi Dergisi*, 29(2), 399-423.
- Icomos, Erişim: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf.
- Jokilehto, J. (2006). Considerations on Authenticity and Integrity in World Heritage Context. *City & Time*, 2(1), 1-16.
- Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2024).
- Kalman, H. (2010), Adaptive Re-use: Learning from Vancouver, *Bildiri*, 179-181.
- Kandemir, Ö. (2013), *Kültürel Miras Kapsamındaki Yapıların, Çağdaş Yaklaşımlarla Müze İşlevine Adaptasyonları: 'Yeni' Mekânsal Deneyimler*, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*, İstanbul: YEM Yayınları.
- Neufert, E. (2000). *Yapı Tasarım Bilgisi*, İstanbul: Beta.
- Osmaniye Belediyesi, (2023), Belediye Arşivi. [Erişim: 3.07.2023].
- Özger, Y. (2021), *Geleneksel Maraş Evlerinde Yeniden İşlevlendirme: Kocabaş Konağı Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Özkan Yazgan, E. (2011). *Anıtsal Kültür Varlıklarının Müze Olarak Kullanımına Yönelik Yaklaşımın İstanbul İbrahim Paşa Sarayı Örneğinde İrdelenmesi*, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Parsel Sorgulama 1. Erişim: <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/37.06440874522774/37.38246738910676>. Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- Parsel Sorgulama 2. Erişim: <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/idari/128436/56/8/1694445040963>. Erişim Tarihi: 1.09.2023.
- Parsel Sorgulama 3. Erişim: <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/idari/131823/1785/111/1709714109542>. Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- Saatçi, G. (2016). *Bir İletişim Biçimi Olarak Gastronomi İçinde, Kültürel Miras Olarak Gastronomi*, (Ed: H. Yılmaz), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sarı Gök, H. ve Şalvarcı, S. (2020). Türkiye'deki Gastronomi Temalı Müzelere Yönelik Çevrimiçi Ziyaretçi Deneyimlerinin İncelenmesi,

Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 18(1), 120-140. Erişim 16.08.2023 <https://doi.org/10.24010/soid.810798>.

Seyahat Tutkunu Gezinler, 2023, <https://seyahattutkunugezinler.com/2023/01/15/gaziantep-muzeleri-1-ataturk-ani-muzesi-ali-ihsan-gogus-muzesi-emine-gogus-mutfak-muzesi/>. Erişim: 06.03.2024.

Seyhan Belediyesi, (2023), Seyhan Belediyesi KUDEB Arşivi.

Süphanoglu, Y.B., Güneş, E. ve Çalik Başok, G., (2022). El Aman Kervansarayı'nın Yeniden İşlevlendirilme Açısından Değerlendirilmesi ve Tasarım Önerileri, *Online Journal of Art and Design*, 10(3), 79-102.

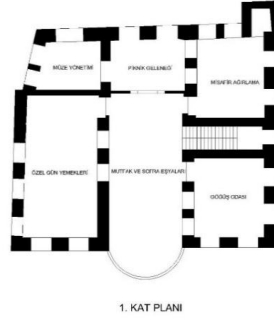
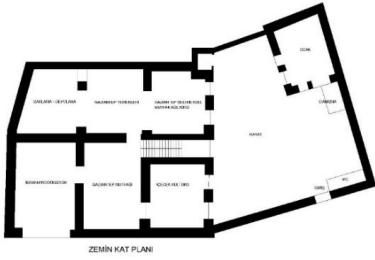
Taghizadeh Sapchi, A. (2016). *Sürdürülebilir Müzelerde Mekânsal Tasarım Kriterleri ve Gün Işığı Kullanımı*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara.

Us, F. ve Faiz Büyükçam, S. (Ocak-Şubat 2023). Demiryolu Yapısından Müzeye, *Yapı Dergisi*, 483, 66-73.

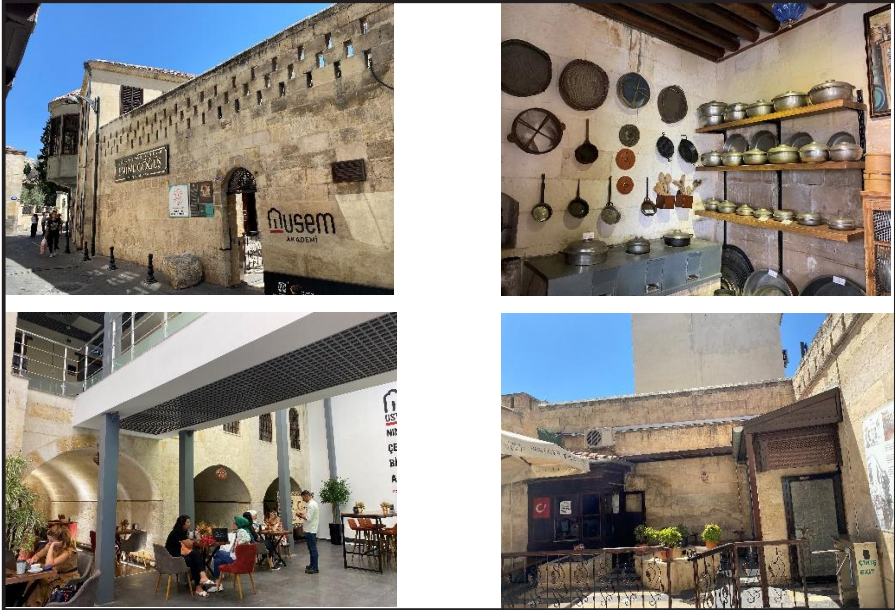
Yeğin, M. (2022), Adana Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi 'Atatürk Evi', Doğumun 141. Yılında Atatürk 2. Uluslararası Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları ve Uygulama Enstitüsü İksad Enstitüsü.

Yeşilyurt, H. ve Arıca, R. (2018). Mutfak Müzesi Ziyaretçilerinin Deneyimlerinin İncelenmesi: Emine Göğüş Mutfak Müzesi Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 60-70.

Fot. 1:
Emine Göğüş Mutfak Müzesi
Konumu (Parsel Sorgulama 1, 2024).

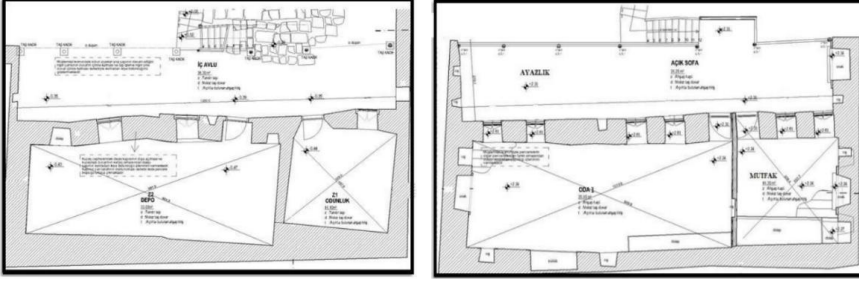
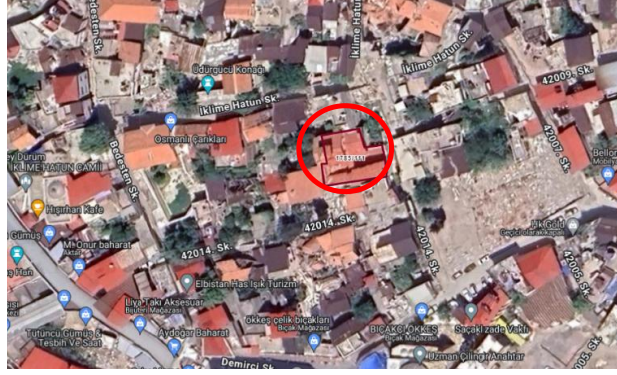

Şek. 1: Emine Göğüş Mutfak Müzesi Zemin ve 1. Kat Planı (Seyahat Tutkunu Gezinler, 2023).

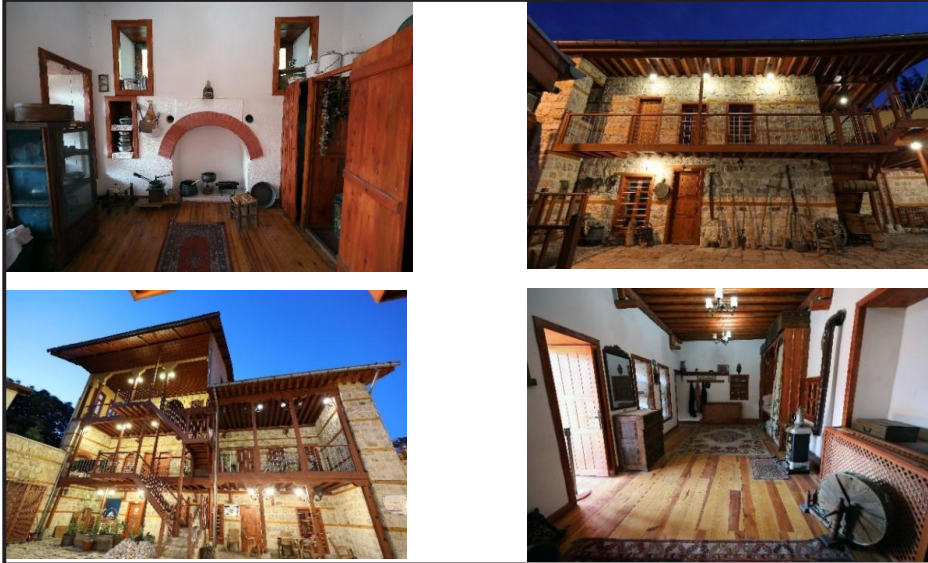

Fot. 2: Emine Göğüş Mutfak Müzesi (2023)

Fot. 3:
Tematik Mutfak Müzesi
Konumu (Parsel
Sorgulama 3, 2024).

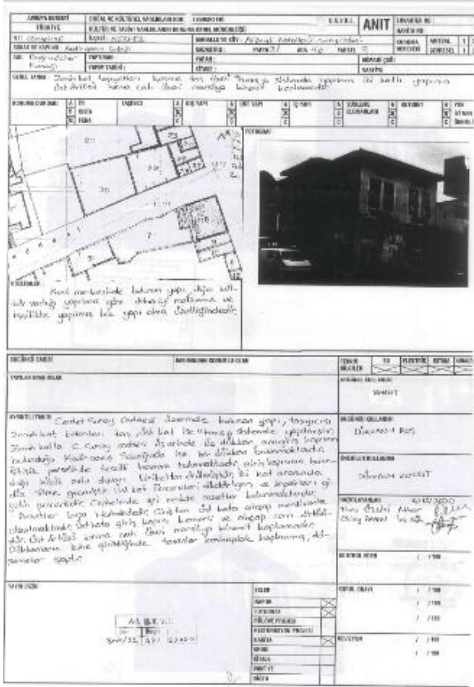
Şek. 2: Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi Rölöve Projesi Zemin Kat Planı
(Özger, 2021, 95-97).

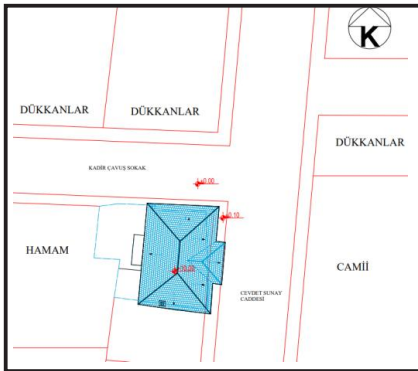
Fot. 4: Kahramanmaraş Tematik Mutfak Müzesi İç ve Dış Mekân Görşelleri (Kahramanmaraş İl
Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).

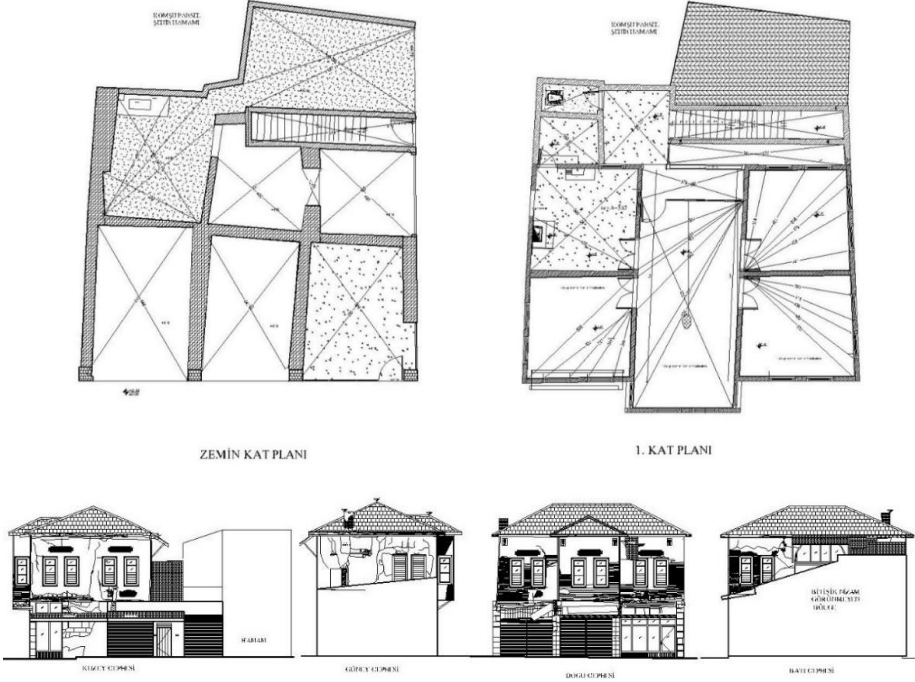
Fot. 5:
Doğruözler Konağı'nın Şehir İçindeki
Konumu (Parsel Sorgulama 2, 2023).

Fot. 6:
2001 Tarihli Anıt Fişi
(Anonim, 2001).

Fot. 7:
Doğruözler Konağı Vaziyet Planı
(Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023).

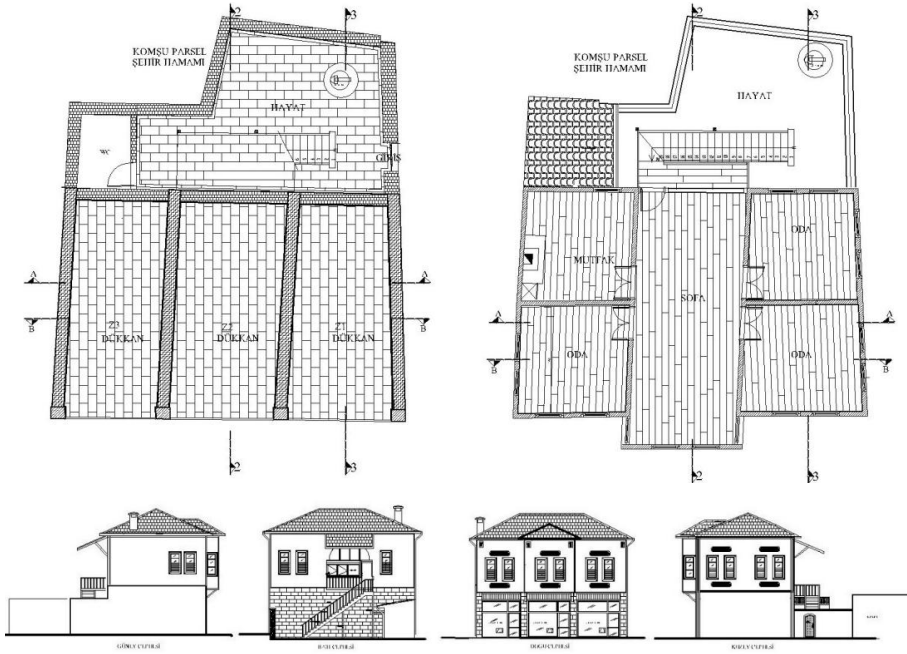
Şek. 3: Doğruözler Konağı Rölöve Projesi (Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023).

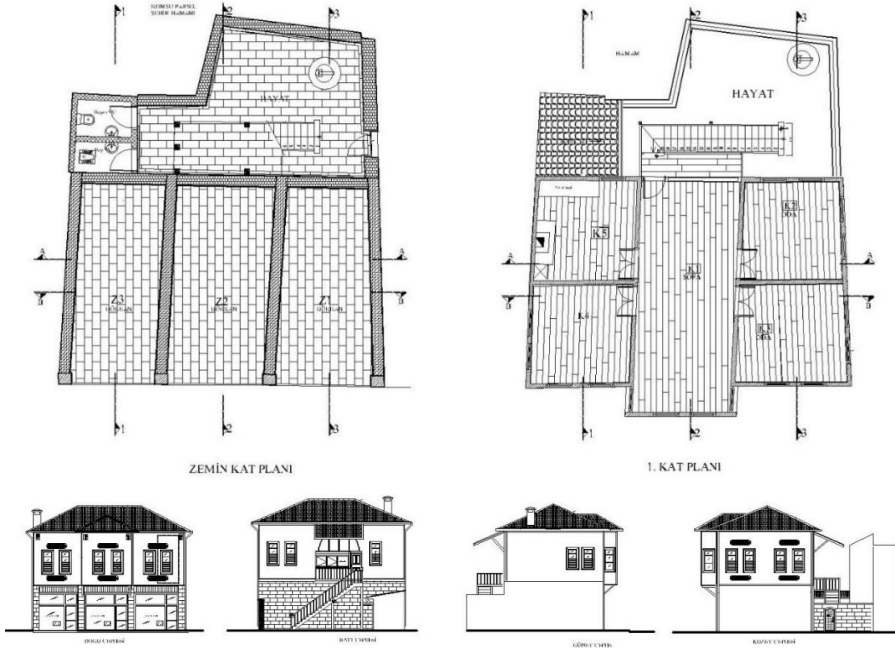
Fot. 8: Doğruözler Konağı Restorasyon Öncesi Durum, 2010. (Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023).

Fot. 9: Merdiven Durumu ve Tuğla Duvar ile Sonradan Oluşturulan İşyeri, 2010. (Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023).

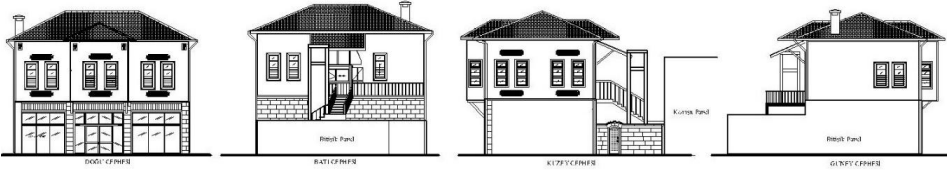
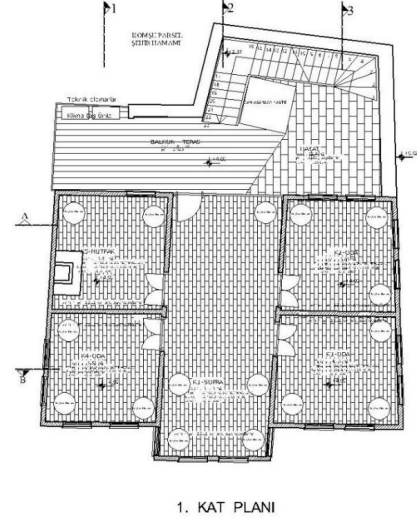
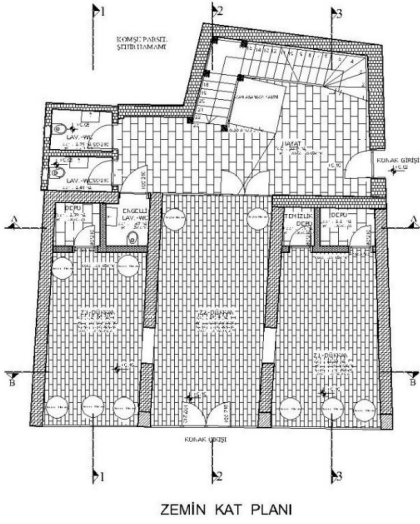
Şek. 4: Doğruözler Konağı Restitüsyon Projesi (Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023).

Şek. 5: Doğruözler Konağı Restorasyon Projesi (Çizim; E. Büyüköztürk).

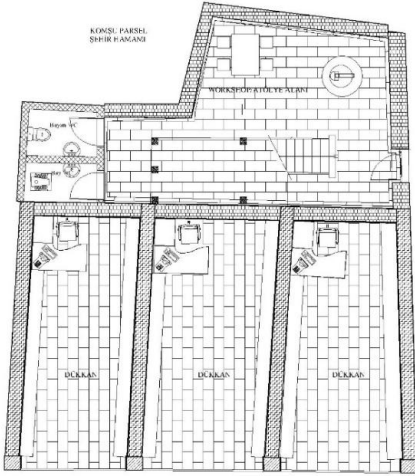
Fot. 10: Doğruözler Konağı Restorasyon Sonrası Durumu (2022).

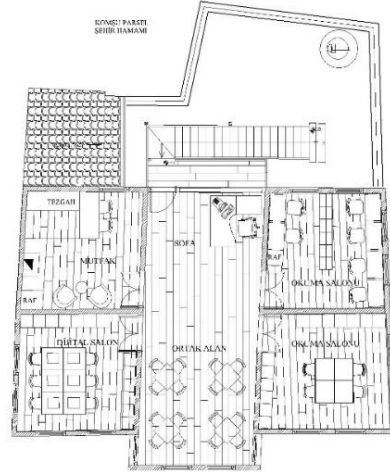
Şek. 6: Doğruözler Konağı Revize-Restorasyon Projesi (Osmaniye Belediyesi Arşivi, 2023).

Fot. 11: Doğruözler Konağı (2022).

Şek. 7: Öngörülen Kütüphane İşlevinin
Zemin Kat Planı

Şek. 9: Öngörülen Kütüphane İşlevinin
1. Kat Planı

Şek. 8:
Avlu Kullanımı İçin
Öngörülen Tasarım

Şek. 10: 1. Kat Planının Öngörülen 3 Boyutlu Görselleri

Şek. 11: Mutfakın Öngörülen 3 Boyutlu Görselleri

Hakem Değerlendirmesi: Çift “kör” hakem incelemesi.

Çıkar Çatışması: Yazar bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek beyanı yapmamıştır.

İntihal ve Diğer Etik Beyanlar: İntihal taraması *iThenticate* yazılımıyla yapılmış ve benzerlik oranı, derginin üst sınırı olan %15’in altında çıkmıştır. Yazarlar, makalede, kaynak gösterilenler dışındaki görsellerin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir.

Peer-review: Double-blind peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Plagiarism & Other Ethical Statements: Plagiarism detection was conducted using the *iThenticate* software and the similarity ratio was detected below the journal’s upper limit of 15%. The authors have stated that the images, except for those whose sources are shown, belong to them.

Makaleler, ilk başvurudan yayın aşamasına değin, ön inceleme, hakem değerlendirme, editör ve İngilizce editörü inceleme süreçlerinde görülen ihtiyaçlara göre, gözden geçirme ve düzeltme yapabilmesi amacıyla yazara en az bir kere geri gönderilmekte ve yayın öncesinde de yazarın son durum onayı alınmaktadır. Yoğunluk ve personel sıkıntısı dolayısıyla dergi tarafından ayrıca nihai, detaylı bir redaksiyon işlemi yapılamamaktadır. Dilin kullanımı, imlâ ve redaksiyonla ilgili hususlar ve kullanılan görsellerin kalitesi yazarların sorumluluğundadır.

From the first submission to the publication stage, articles are returned to the author at least once for review and correction, depending on the needs encountered during the preliminary review, peer review, editor and English editor review processes. In addition, the author’s approval is obtained for the final version of the article in publication format before publication. Due to the density, and lack of personnel, no additional redaction (editing the writing/typing) is performed by the journal. The language usage, expressing style, spelling, typing and reduction matters and the quality of the images used are the responsibility of the authors.

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi | Ege University, Faculty of Letters
Sanat Tarihi Dergisi | Journal of Art History
ISSN 1300-5707 | e-ISSN 2636-8064
Cilt: 34, Sayı: 1, Nisan 2025 | Volume: 34, Issue: 1, April 2025

Sahibi (Owner): Ege Üniv. Edebiyat Fak. adına Dekan (On behalf of Ege Univ. Faculty of Letters, Dean): Prof. Dr. Selami FEDAKAR ♦ Baş Editör (Editor in Chief): Dr. Ender ÖZBAY ♦ Editöryal Kurul (Editorial Board): Prof. Dr. Lale DOĞER, Prof. Dr. Semra DAŞCI, Doç. Dr. Şakir ÇAKMAK ♦ İngilizce Editörü (English Language Editor): Dr. Öğr. Üyesi Elvan KARAMAN MEZ ♦ Yazı İşleri Müdürü (Managing Director): Doç. Dr. Hasan UÇAR ♦ Sekreteryâ - Grafik Tasarım/Mizampaj - Teknik İşler - Strateji - Süreç Yönetimi (Secretariat - Graphic Design/page layout - Technical works - Strategy - process management): Ender ÖZBAY

(İlgili sayının bilimsel hakemleri, tüm makaleleri içeren “Sayı Tam Dosyası”nda belirtilmiştir.)

(The scientific referees of the relevant issue are presented in the “Full Issue File” containing all articles.)

[İnternet Savfası \(Acık Erisim\)](#)

[İnternet Page \(Open Access\)](#)

DergiPark
AKADEMİK

<https://dergipark.org.tr/std>

Sanat Tarihi Dergisi hakemli, bilimsel bir dergidir; Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

Journal of Art History is a peer-reviewed, scholarly, periodical journal published biannually, in April and October.

